

Schaktningar invid gropkeramisk boplats

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte inom fastigheten Myrby 2:1,
Romfartuna socken och Västerås stad, Västmanland

Leif Karlenby

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2016:67

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING

Schaktningar invid gropkeramisk boplats

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte inom fastigheten Myrby 2:1,
Romfartuna socken och Västerås stad, Västmanland

Leif Karlenby

Lst dnr 431-1855-16

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

© 2016 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2016:67

Författare Leif Karlenby

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Läget för det västra schaktet, skyddat mot trafiken
av betongskydd. Foto från nordväst av Leif Karlenby.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_160001

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och frågeställningar.....	6
Metod och genomförande.....	7
Resultat	9
Tolkning	10
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	11
Bilaga	14

Bilaga 1. Schaktlista

Figur 1. Karta över trakten kring Myrby i Romfartuna med den aktuella undersökningsplatsen markerad med en svart cirkel. Skala 1:250 000.

Sammanfattning

Mälarenergi skulle byta vattenledning mellan Myrby i Romfartuna och Böle i Skultuna. På fem platser utefter sträckan där nya nedstigningsbrunnar skulle anläggas skulle det schaktas gropar med en diameter på cirka 5 meter och ett djup på närmare 2 meter. En av dessa gropar riskerade att beröra en boplats med fynd av gropkeramik (Romfartuna 118:1), varför arkeologiska åtgärder krävdes.

Ytan var sedan tidigare uppgrävd i samband med att en brunn tidigare anlagts på platsen. I schaktkanten kunde dock en ursprunglig stratigrafisk sekvens registreras, som visar att området var påfört med en meter grus, varunder framkom ett äldre matjordslager med underliggande urlaknings- och anrikningsskikt. Inga fynd eller anläggningar påträffades dock.

I åkern strax öster om denna plats har tidigare påträffats en härd och en kokgrop, daterade till förromersk-romersk järnålder. Vid schaktning i området framkom nu inte några fornlämningar.

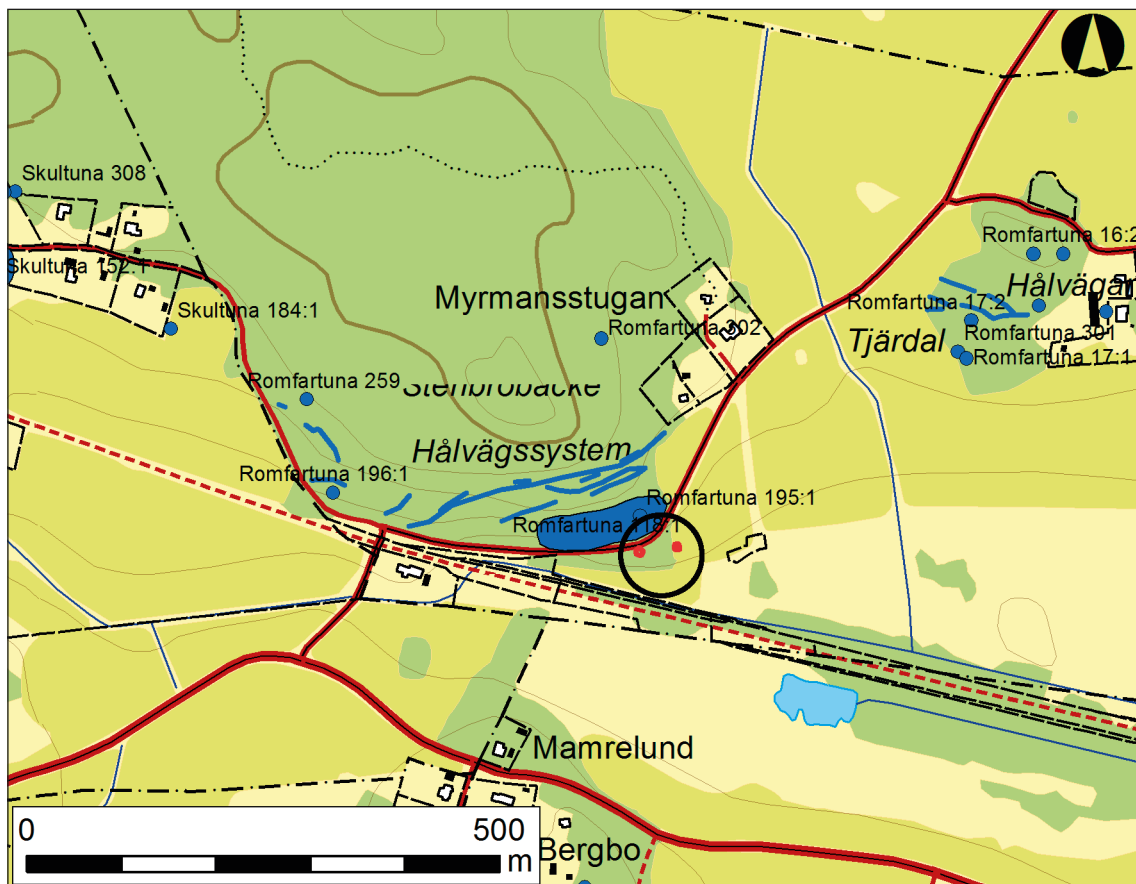
Bakgrund och kulturmiljö

Mälarenergi skulle byta vattenledning mellan Myrby i Romfartuna och Böle i Skultuna. Den ursprungliga ledningen skulle ersättas med en plastledning som trycktes i den gamla, befintliga ledningen. Metoden innebar att man endast skulle komma att behöva schakta på fem platser utefter sträckan där nya nedstigningsbrunnar skulle anläggas. Där skulle det schaktas gropar med en diameter på cirka 5 meter och ett djup på närmare 2 meter. En av dessa gropar riskerade att beröra en boplats med fynd av gropkeramik (Romfartuna 118:1), varför arkeologiska åtgärder krävdes. Ytterligare en yta skulle tas upp strax öster om den förra ytan, där vattenledningen skulle grävas fram och en koppling anläggas för framtida uppkoppling av vatten norrut. Där hade Kulturmiljövård Mälardalen år 2015 påträffat en härd och en kokgrop som daterats till äldre järnålder (Runeson 2016).

Dalgången vid Romfartuna är rik på fornlämningar, bland annat finns här flera stenåldersboplatser. En väl känd och tidigare vetenskapligt behandlad boplats finns strax öster om nu aktuell yta i Äs, Romfartuna socken. Den har ingående behandlats i Lars Löfstrands avhandling (1974). Det rör sig också i detta fall om en gropkeramisk boplats. Där fanns förutom stenföremål och keramik också en del djurben.

År 2014 genomfördes en mindre utredning i anslutning till Romfartuna 169:1, en registrerad stenåldersboplats där flera fynd tidigare har plockats i ytan. Vid utredningen påträffades en grop där ett sen-neolitiskt, dekorerat kärl påträffades (Karlenby 2015).

Invid det nu aktuella området har förutom ovanstående undersökning från år 2015 (Runeson 2016), grävts ett antal provgropar i backen ovanför vägen år 1973, något som resulterade i registreringen av boplatserna Romfartuna 118:1 (se Fornsök).

Figur 2. Karta över området kring den gropperamiska boplatsen Romfartuna 118:1 med de två undersökta ytor utmärkta. Skala 1:8 000.

Syfte och frågeställningar

Förundersökningens syfte var att avgränsa fornlämning inom de två arbetsområdena. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager skulle framkomma skulle Arkeologgruppen avbryta arbetet för samråd med Länsstyrelsen.

Undersökningen förväntades kunna ge kunskap som bidrar till områdets historia och vara till nytta för samhällsplaneringen.

Förundersökningen skulle utföras med hög ambitionsnivå och om möjligt klargöra fornlämningens utbredning och omfattning inom arbetsområdet. Förundersökningen skulle ge ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar. Inga fornlämningar påträffades emellertid vid förundersökningen, inte heller några fynd.

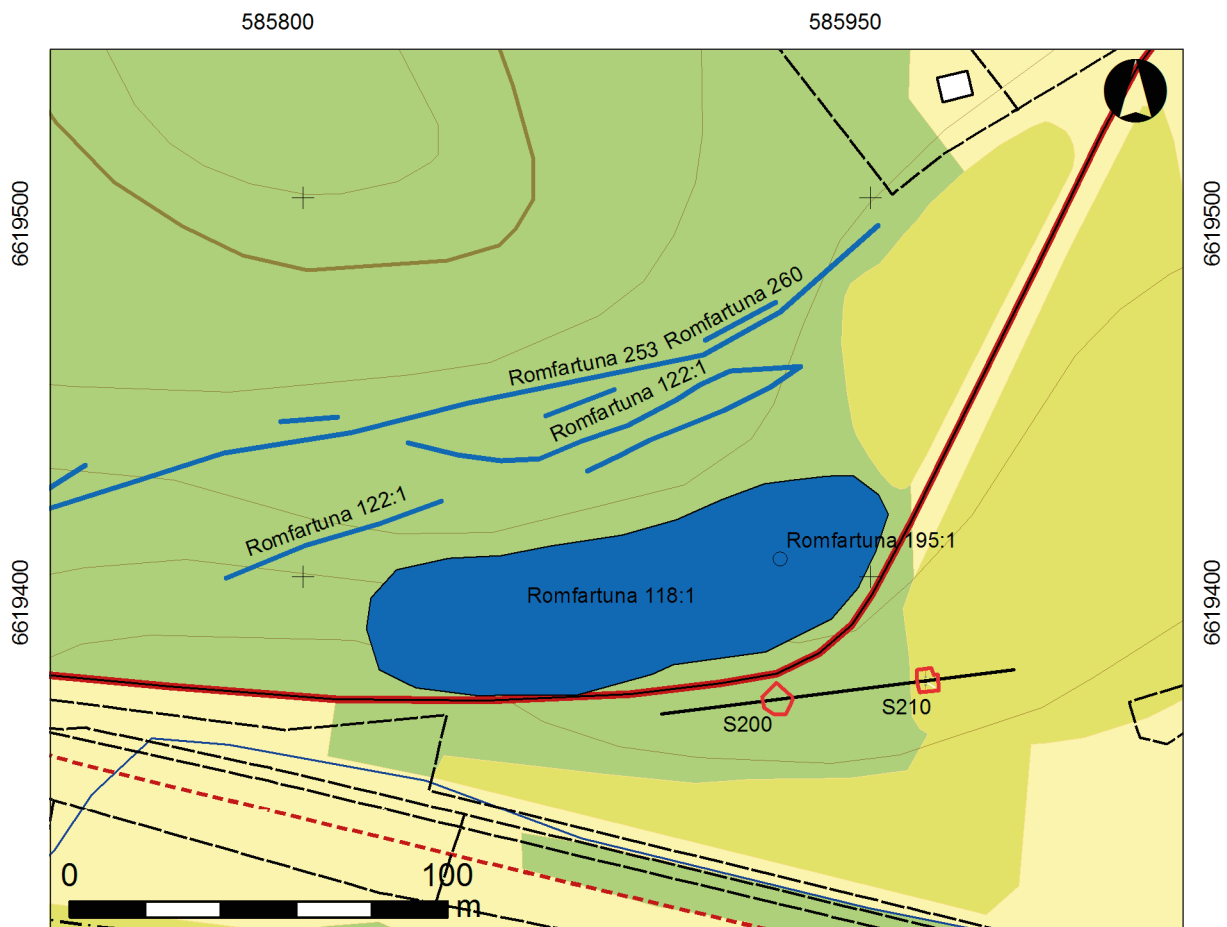

Figur 3. Utgrävning av tidigare nedstigningsbrunn och brandpost. Foto från nordväst av Leif Karlenby.

Metod och genomförande

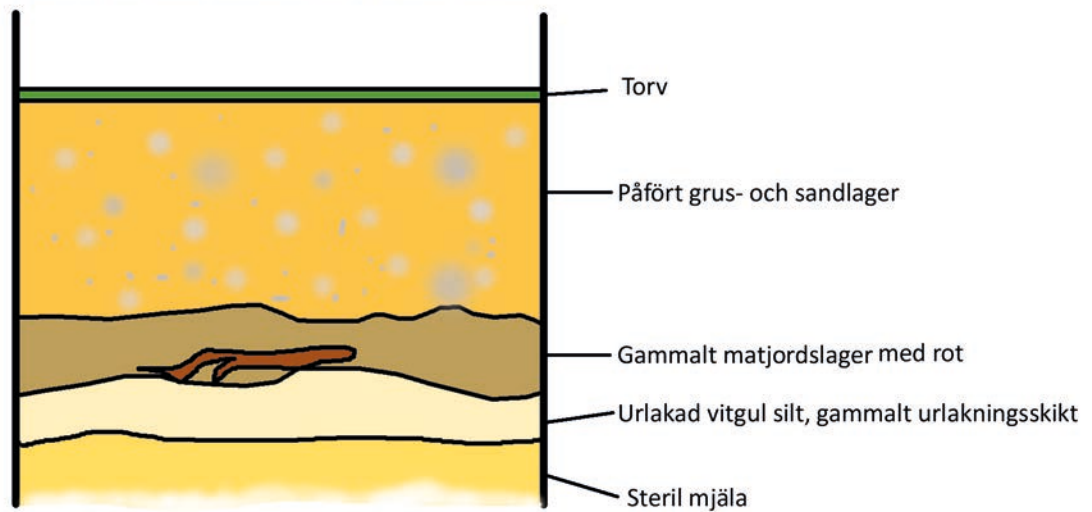
Arbetet genomfördes i samband med att exploatören genomförde sin djupgrävning (1,9 meter) inom arbetsytan (5 meter i diameter). Området grävdes först ned till anläggningsnivå eller till steril mark framkom. Området vid den västra ytan, var helt uppgrävt i samband med tidigare etablering av en nedstigningsbrunn i betong, varför inga iakttagelser kunde göras. I åkern banades en cirka 5x5 meter stor yta ned till skiljet mellan ploglager och steril mark.

Schakten mättes in med RTK och dokumenterades i plan (se figur 4). Den västra ytan fotograferades vid undersökning. I den södra schaktväggen framträdde den ursprungliga stratigrafen, över vilken en sektion ritades (se figur 5).

Figur 4. Plan över de två schakten. Utsträckningen för befintlig ledning är markerad med ett svart streck. Skala 1:2 000.

Sektion från södra schaktväggen i schakt OS200

Figur 5. Sektion genom lagren i schaktkanten av schakt S200. Skala 1:20.

Resultat

Arbetet gällde byte av befintlig VA-anläggning, där en yta skulle grävas för att byta ut en nedstigningsbrunn, strax nedanför den gropkeramiska boplatsen (Romfartuna 118:1). Eftersom det redan tidigare fanns en VA-anläggning var ingen del av den nu upptagna ytan orörd. Ingen fornlämning påträffades. I södra delen kunde dock en stratigrafisk sekvens iakttas med ett överst påfört, närmare metertjockt grus- och sandlager. Detta bör ha förts på i samband med anläggandet av vattenledningen på 1960-talet. Därunder fanns ett 0,2 meter tjockt lager som utgjordes av den gamla markytan. Det bestod av matjord och förmultnad torv. I detta växte också rötter från omgivande träd, som var gamla nog för att rötterna en gång vuxit nära markytan. Direkt under detta lager fanns en naturlig lagerföljd med urlakad och anrikad mjäla. Inga fynd eller anläggningar av äldre karaktär kunde ses i sektionen.

Ett mindre parti togs också upp i åkern strax öster om den första gropan. Här grävdes en del av vattenledningen fram. Ledningen löpte här i öst-västlig riktning. Den hade skadat ett täckdike med tegelrör som löpte i nord-sydlig riktning. Där fanns också ett stenfyllt täckdike som utgick i 45 graders vinkel från tegel-täckdiket. Ingen fornlämning påträffades inom den yta som togs upp. Platsen var belägen direkt öster om det kabelschakt som undersökts av Stiftelsen Kulturmiljö år 2015 (Runeson 2015).

Tolkning

Den undersökta ytan invid vägen var helt urgrävd sedan tidigare vid grävningsarbeten som genomfördes på 1960-talet. Vägen som går strax norr om detta område har uppenbarligen också kommit att påverka ytan genom urschaktningar. Fornlämningens begränsning längs vägens norra sida är en följd av dessa urschaktningar. Det finns ingen anledning att tro att boplatsen skulle ha tagit slut så abrupt. Söder om väg och vattenledning avslutas sluttningen med ett brantare parti som planar ut i den nedanför liggande åkern. Detta kan ha varit ett strandläge och bör ha utgjort stranden vid den gropkeramiska boplatsen.

När det gäller ytan i åkern, invid härden och kokgropen, påträffades inga fornlämningar inom den upptagna ytan; detta innebär dock inte att det kan finnas bevarade boplatslämningar i området. Åkerboplatser har ofta större och mindre ytor mellan anläggningskoncentrationer som är helt tomma.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Förundersökningens syfte var att avgränsa fornlämning inom de två arbetsområdena. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager framkom skulle Arkeologgruppen avbryta arbetet för samråd med Länsstyrelsen.

Undersökningen förväntades kunna ge kunskap som bidrar till områdets historia och vara till nytta för samhällsplaneringen.

Förundersökningen skulle utföras med hög ambitionsnivå och om möjligt klargöra fornlämningens utbredning och omfattning inom arbetsområdet. Förundersökningen skulle ge ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar. Inga fornlämningar påträffades emellertid vid förundersökningen, inte heller några fynd.

Då inga fornlämningar framkom torde merparten av syftet enligt undersökningsplanen inte vara möjligt att uppfylla. Undersökningen har i alla fall klarlagt att det inom de två ytor som var aktuella för grävning inte fanns någon bevarad fornlämning. Inom båda områdena torde dock möjligheten till att ytterligare lämningar finns i närområdet kvarstå utanför undersökta ytor.

Referenser

Tryckta källor

- Karlenby, L. 2015. *Keramikfynd i Hallsta*. Arkeologisk utredning etapp 2 invid fornlämning Romfartuna 143:1-3 och 169:1, fastighet 1:2, Romfartuna socken, Västerås kommun, Västmanland. Arkeologgruppen AB rapport Ag2015:03. Örebro.
- Löfstrand, L. 1974. *Yngre stenålderns kustboplatser*. Undersökningarna vid Äs och studier i den groppkeramiska kulturens kronologi och ekologi. Aun 1, Uppsala.
- Runeson, H. 2016. *Järnålder vid en groppkeramisk boplats*. Förundersökning. Fornlämning Romfartuna 118:1, Romfartuna-Myrby 2:1, Romfartuna socken, Västerås kommun, Västmanlands län och landskap. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2016:21. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Landskap	Västmanland
Län	Västmanland
Kommun	Västerås
Socken	Romfartuna
Fastighet	Myrby 2:1
Fornlämningsnummer	(Romfartuna 118:1)

Projektledning	Leif Karlenby
Personal	Leif Karlenby

Undersökningstid	2016-09-07
Exploateringsyta	50 m ²
Undersökt yta	50 m ²
Koordinater	X 66193400 Y 585950
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Länsstyrelsens diarienummer
431-1855-16

Arkeologgruppens projektnummer
2016_44

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd omhändertogs.

Bilaga

Bilaga 1. Schaktlista

S200

Schakt 5x5 meter. Hela ytan var uppgrävd på grund av under 1960-talet anlagd vattenledning med nedstigningsbrunn och brandpost. Nedgrävningen var 1,9 meter djup. Ingen orörd mark inom schaktet. I kanten på gropen iakttogs orörd stratigrafi (se figur 5 ovan).

S210

Schakt 5x5 meter. grävt i åker i anslutning till vattenledning. Överst fanns ett upp till 0,4 meter tjockt ploglager, under detta fanns steril lera eller silt. I öst-västlig riktning genomkorsades schaktet av vattenledningen. Denna hade en meterbred nedgrävning. Denna hade grävts igenom ett i nord-syd beläget täckdike varigenom det tegelrör som utgjorde dräneringen grävts av och skadats. Därvid hade man norr och söder om vattenledningen grävt ned lodrät placerade cementrör (s.k. dykare) för att avhjälpa dräneringsproblemen. I vinkel mot sydöst utgick ett stenfyllt dräneringsdike från tegeldräneringen. Själva mötespunkten hade dock varit belägen där vattenledningen dragits fram och var ej bevarad. Ingen fornlämning fanns inom schaktet.

